

2001

titel:	Vereniging Deltametropool - sleutel tot nieuwe bestuurlijke verhoudingen
medium:	B&G
datum:	oktober-2001
auteur:	L. van Leeuwen / H.A. van Oosterhout-Bos

Vereniging Deltametropool: sleutel tot nieuwe bestuurlijke verhoudingen

Gedurende meer dan een halve eeuw heeft Nederland zonder noemenswaardig resultaat zich beziggehouden met de reorganisatie van het openbaar bestuur. De machtsverdeling tussen de bestuurslagen is een nog voortdurend hangijzer, waarbij het rijk de bevoegdheden die het via deregulering en/of decentralisatie aan provincies en gemeenten heeft (moeten) overdragen, soms via de zilveren koorden weer binnen tracht te halen. Eenzelfde ontwikkeling vindt plaats bij de zelfstandige bestuursorganen, die via het zg. schatkistbankieren weer worden gekortwiek. Ondertussen ervaart het rijk op het gebied van de ruimtelijke ordening dat het oude denken in provincies en gemeenten in de Europese context niet meer tot een werkbaar toekomstgericht beleid kan leiden. In de vijfde nota ruimtelijke ordening wordt over landsdelen gesproken en worden deze gedwongen zich met hun toekomst bezig te houden. Dit zal ongetwijfeld nog veel voeten in de aarde hebben voordat van een bestuurlijk harmoniemodel kan worden gesproken. In dit artikel wordt ingegaan op een recente ontwikkeling die blijkens de vijfde nota vaste voet op de bestuurlijke grond begint te krijgen: de Vereniging Deltametropool. Hoe is het idee ontstaan? Een veelbelovend concept in een nog steeds bestaand bestuurlijk mijnenveld.

Verklaring Deltametropool

Het idee van de Deltametropool is ontstaan uit een samenwerking van de wethouders Ruimtelijke Ordening van de vier grote steden in de randstad. In 1996 besloten zij een gezamenlijke visie te ontwikkelen op de verdere verstedelijking van West-Nederland. Dit resulteerde begin 1998 in een verklaring waarin een pleidooi wordt gehouden voor de transformatie van de randstad in een metropool van Europees formaat. Uitgangspunt bij deze transformatie is groei. Groei op drie gebieden:

- Groei in diversiteit, het culturele doel
- Groei in competitie, het economisch middel
- Groei in synergie, de drijvende kracht, de sociale energie van de metropool.

Groei is in deze visie vooral groei in kwaliteit. Kwantitatieve groei is, gelet op de bevolkingsdichtheid en welvaartspeil in Nederland, noch de grootst zorg noch het hoogste doel. Wij rekenen, gegeven de bevolkingsprognoses, met de mogelijkheid om tot 2030 in de Deltametropool tenminste een miljoen mensen meer te moeten accommoderen dan daar nu verblijven.

Europa

De ontwikkeling van de deltametropool is een groeiproces dat, historisch gezien, al eeuwen geleden is begonnen en ook nog tenminste enkele generaties zal vergen om tot wasdom te komen. In de tweede helft van de vorige eeuw deed zich door de sterke groei van bevolking en welvaart, mede dankzij de veelzijdige ontwikkeling van de techniek, een tempoversnelling in deze ontwikkeling voor. Het ontstaan van de Europese Unie geeft dit tempo nog een extra impuls. Het zijn deze ontwikkelingen die het nodig maken te komen tot een nieuw concept.

De actuele context van Nederland is Europa. In een Europa van nationale staten kon een deltametropool in Nederland niet ontstaan. Binnen de Europese Unie ontstaat opeens de mogelijkheid om wel gebruik te maken van de gunstige ligging in het zwaartepunt van Europa en wel een wereldstad te worden. Dat is een kans. De bedreiging van die nieuwe situatie is dat Nederland, voor het deze kans goed en wel heeft beseft en benut, door het buitenland is opgegeten. Onze actuele positie is historisch eerder vergelijkbaar met Nederland in de 18e eeuw dan in de 17e. We hebben wel heel veel particulier geld (pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen, banken). Maar de producenten zijn verdwenen (scheepsbouw, vliegtuigbouw etc.) en het landsbestuur aarzelt over de te volgen koers. Kortom we moeten kiezen. En zelfs tamelijk snel. De Deltametropool kiest in deze situatie positie door in te zetten op een rol als Europese 'wereldstad' en door dus het ambitieniveau te verhogen. Werd voorheen in Europa de positie van steden vooral bepaald door de positie van het land waarvan ze deel uitmaken (en kon een klein land dus nooit een grote stad voortbrengen), de Europese Unie is nu de context voor die positiebepaling.

Rol Vereniging Deltametropool

Deltametropool, een concept dus dat veel mensen aanspreekt. Ook het rijk heeft de Deltametropool omarmd, zoals blijkt uit de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening. Ook zijn de eerste stappen gezet in de richting van een bestuur voor de deltametropool. Dit laatste krijgt vorm als vervolg van de Bestuurlijke Commissie Randstad, een gremium dat nu enige

jaren bezig is om de belangen van een viertal provincies op een lijn te zetten. De initiatiefnemers bedienen zich ook van de naam Deltametropool. Deze naam lijkt op dit moment echter een vlag die vele ladingen dekt. Ladingen die elkaar onderling tegenspreken en ook niet in overeenstemming zijn met de visie zoals de Vereniging Deltametropool voorstaat. Welke rol speelt de Vereniging Deltametropool in dit proces. De kracht van de vereniging zit in de brede schakering en de maatschappelijke zwaarte van de leden. De vereniging moet een maatschappelijke klankbord en een maatschappelijke tegenpool van de overheid zijn.

Dat wil zeggen: De vereniging ontwikkelt en bewaakt een samenhangende ideologie met betrekking tot de Deltametropool en draagt die ideologie ook uit. Dat doet ze door: ideeëvorming, onderzoek, publicaties, organiseren van bijeenkomst, platformfunctie, coalitievorming en lobbyactiviteiten.

Nu de overheid formeel de Deltametropool gedachte heeft omarmd, krijgt de Vereniging in het verlengde hiervan de *rol van geweten en vraagbaak* bij interpretatieverschillen. Het geweten treedt ongevraagd op en de vraagbaak komt op verzoek in werking. Verder kan de vereniging een *nuttige initiatiefunctie* vervullen als zaken in een impasse zitten. Kortom zij ontwikkelt zich als ideeënmachine en ontmoetingsplaats van uiteenlopende belangen.

Het grote voordeel van de vereniging is dat de leden los van bestuurlijke structuren met elkaar van gedachten wisselen over problemen van allerlei aard, die zich voordoen in de ontwikkeling van een stedelijk netwerk als de Deltametropool. Dit zonder het eens te hoeven worden en te verzanden in het poldermodel.

In tegenstelling tot het rijk gaat de Vereniging Deltametropool niet uit van het primaat van de politiek, waarbij het openbaar bestuur beslist. De vereniging pleit voor het vervangen van sturing via plankaarten door het sturen via investeringen en afsprakenkaarten. Voor het vervangen van bureaucratie door democratie.

Onderzoek

Zoals gezegd is het doen van onderzoek een van de middelen die de vereniging inzet om haar doel te bereiken. In 1998 is een start gemaakt met de onderzoeken Personenvervoer, Waterrijk, Economische Synergie en Stedelijke Diversiteit. Op de ledenvergadering van vorig jaar is besloten om in het jaar 2001 bovendien studie te verrichten naar de rol van Creatieve steden, naar de plaats die Leiden in de Deltametropool in de toekomst kan innemen en naar het Contourenbeleid zoals dat is voorgesteld in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening.

Toekomst

Het verstarde denken in hiërarchische structuren vormt een aanzienlijke belemmering op weg naar een concurrerend Europa. De Randstad heeft in de afgelopen decennia op sociaal-economisch gebied een flinke achterstand opgelopen ten opzichte van andere delen van ons land en de Europese Unie. Binnen de Randstad zijn bovendien grote verschillen ontstaan tussen de Noordvleugel en de Zuidvleugel. Eerstgenoemde blijkt zich beter te hebben aangesloten bij de internationale ontwikkelingen. In het zuidelijk deel, met name in een groot deel van het Zuidhollandse, heeft het machtsdenken in het openbaar bestuur nog niet plaatsgemaakt voor samenwerking in een moderne netwerkconomie. Het is de vraag of dit soort bestuur in staat is zich op eigen kracht te ontwikkelen. Reden temeer om in grotere verhoudingen te denken. De Vereniging Deltametropool kan als ontmoetingsplaats van maatschappelijke krachten en als ideeënmachine veel betekenen om verkalkte structuren overbodig te maken en nieuwe bestuurlijke wegen in Europa te leren bewandelen. De Vereniging kent sinds kort een stichting van Vrienden van de Deltametropool, waarbij belangstellenden zich kunnen aansluiten en zo de Vereniging kunnen ondersteunen en participeren in de gedachtevorming. Een Vereniging als inspirator van het politieke bestuur. Kan het mooier!

Prof.dr.Luigi van Leeuwen is Burgemeester van Zoetermeer, Bijzonder Hoogleraar Openbare financiën der lagere overheden aan de Katholieke Universiteit Brabant in Tilburg en Secretaris-Penningmeester van de Vereniging Deltametropool;

drs.Ria van Oosterhout-Bos is coördinator op het Agentschap van de Vereniging Deltametropool.